

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Ілюстративний матеріал
з навчальної дисципліни**

"ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА"

**для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит"
усіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри економіки та оцінки майна підприємств.

Протокол № 2 від 10.10.2012 р.

Укладач Гіль С. Є.

I-43 Ілюстративний матеріал з навчальної дисципліни "Економіка підприємства" для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" усіх форм навчання / укл. С. Є. Гіль. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 36 с. (Укр. мов.)

Запропоновано ілюстративний матеріал, що сприятиме якості засвоєння теоретичного матеріалу з економіки підприємства та буде корисним під час самостійної роботи студентів.

Рекомендовано для студентів економічних напрямів підготовки.

Вступ

Перехід вітчизняної економіки до ринкових відносин означає появу нових форм і методів ведення господарської діяльності. Підприємствам надано значні права та можливості щодо реалізації власних економічних інтересів. Вони самостійно обирають вид діяльності, складають свою виробничу програму, формують та використовують відповідний ресурсно-виробничий потенціал, забезпечують збут продукції, впроваджують заходи щодо підвищення ефективності господарювання. Забезпечення ефективного функціонування підприємства потребує залучення до вирішення цих складних економічних завдань відповідних висококваліфікованих фахівців.

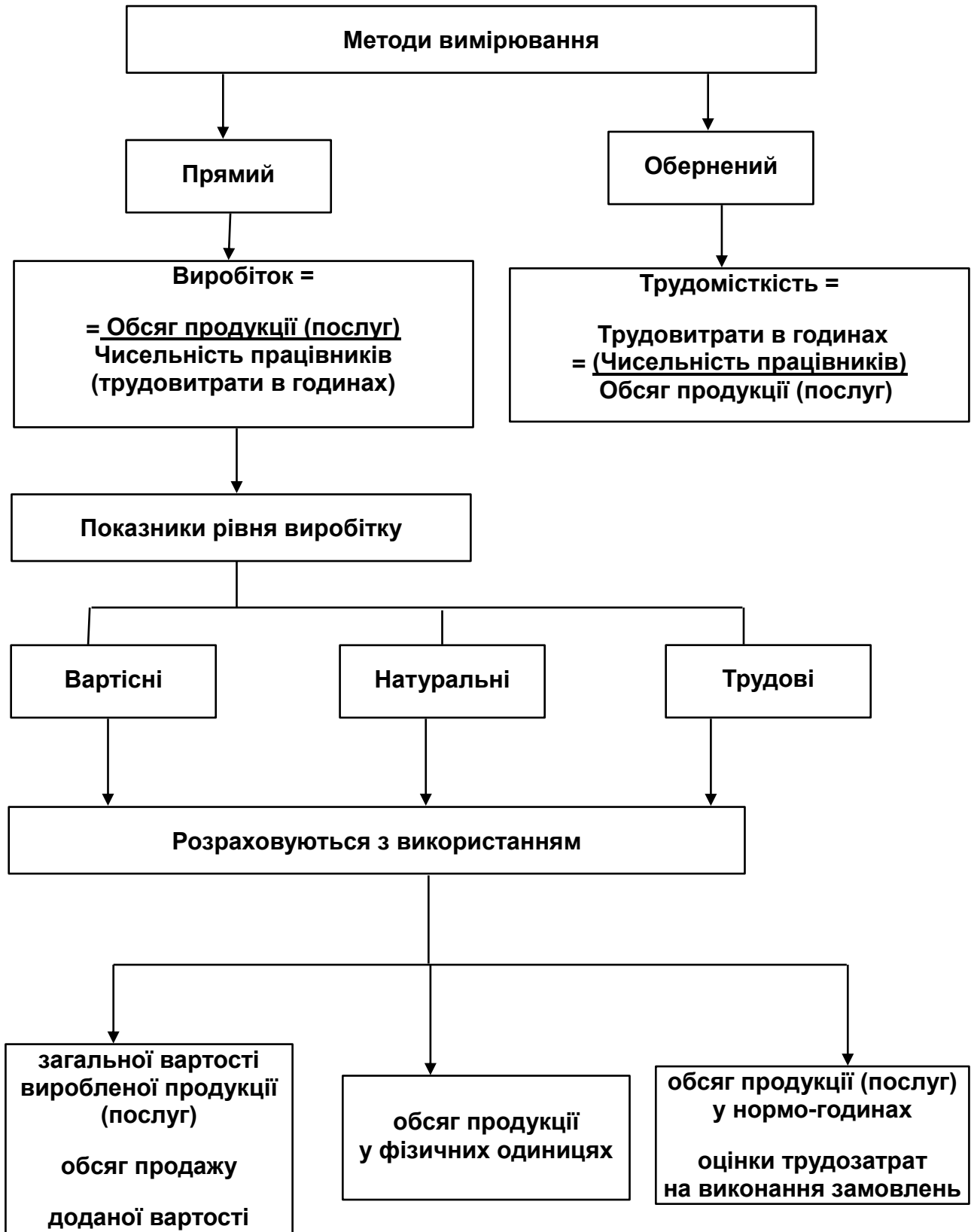
Незаперечною є істина – високоефективну і конкурентоспроможну економіку можуть сформувати та розвивати тільки професійно компетентні й досвідчені управлінські кадри всіх рівнів, перш за все господарські керівники і спеціалісти з базовою економічною освітою.

Наведений ілюстративний матеріал покликаний допомагати студентам поєднати теоретичні знання і практичні навички в опануванні основних тем курсу. Представлені у ілюстративному матеріалі схеми, таблиці та рисунки сприятимуть якості засвоєння теоретичного матеріалу і будуть корисними при роботі на практичних та семінарських заняттях, проведенні тренінгів тощо. Крім того, велика кількість схем та таблиць дозволить закріпити теоретичний матеріал та полегшити студентам роботу при підготовці до контрольних та самостійних завдань.

Основні положення Господарського Кодексу України

З М І С Т Г О С П О Д А Р С Ь К О Г О К О Д Е К С У У К Р А Ї Н И	РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
	Глава 1. Загальні положення Глава 2. Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у сфері господарювання Глава 3. Обмеження монополізму та захист суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції Глава 4. Господарська комерційна діяльність (підприємництво) Глава 5. Некомерційна господарська діяльність
	РОЗДІЛ 2. СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ
	Глава 6. Загальні положення Глава 7. Підприємство Глава 8. Державні та комунальні унітарні підприємства Глава 9. Господарські товариства Глава 10. Підприємства колективної власності Глава 11. Приватні підприємства. Інші види підприємств Глава 12. Об'єднання підприємств Глава 13. Громадянин як суб'єкт господарювання. Особливості статусу інших суб'єктів господарювання
	РОЗДІЛ 3. МАЙНОВА ОСНОВА ГОСПОДАРЮВАННЯ
	Глава 14. Майно суб'єктів господарювання Глава 15. Використання природних ресурсів у сфері господарювання Глава 16. Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності Глава 17. Цінні папери у господарській діяльності Глава 18. Корпоративні права
	РОЗДІЛ 4. ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ
	Глава 19. Загальні положення про господарські зобов'язання Глава 20. Господарські договори Глава 21. Ціни і ціноутворення у сфері господарювання Глава 22. Виконання господарських зобов'язань. Припинення зобов'язань Глава 23. Визнання суб'єкта підприємництва банкрутом
	РОЗДІЛ 5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ
Глава 24. Загальні засади відповідальності учасників господарських відносин Глава 25. Відшкодування збитків у сфері господарювання Глава 26. Штрафні та оперативно-господарські санкції Глава 27. Адміністративно-господарські санкції Глава 28. Відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства	
РОЗДІЛ 6. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ОКРЕМИХ ГАЛУЗЯХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	
Глава 29. Галузі та види господарської діяльності Глава 30. Особливості правового регулювання господарсько-торговельної діяльності Глава 31. Комерційне посередництво (агентські відносини) у сфері господарювання Глава 32. Правове регулювання перевезення вантажів Глава 33. Капітальне будівництво Глава 34. Правове регулювання інноваційної діяльності Глава 35. Особливості правового регулювання фінансової діяльності Глава 36. Використання у підприємницькій діяльності прав інших суб'єктів господарювання (комерційна концесія)	
РОЗДІЛ 7. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Глава 37. Загальні положення Глава 38. Іноземні інвестиції	
РОЗДІЛ 8. СПЕЦІАЛЬНІ РЕЖИМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ	
Глава 39. Спеціальні (вільні) економічні зони Глава 40. Концесії Глава 41. Інші види спеціальних видів господарської діяльності	
РОЗДІЛ 9. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ	

Методи вимірювання та показники рівня продуктивності праці

Деталізована класифікація чинників для розрахунків можливого зростання продуктивності праці на підприємстві

Форми та основні системи оплати праці

Головні функції заробітної плати

Система одиничних показників якості продукції за групами

Групи показників		Окремі показники груп
Вид	Сутнісна характеристика	
1. Призначення	Характеризують корисну роботу (виконувану функцію)	Продуктивність. Потужність. Міцність. Вміст корисних речовин. Калорійність
2. Надійності, довговічності та безпеки	Визначають міру забезпечення тривалості використання і належних умов праці та життєдіяльності людини	Безвідмовність роботи. Можливий термін використання. Технічний ресурс. Термін безаварійної роботи. Граничний термін зберігання
3. Екологічні	Характеризують ступінь шкідливого впливу на здоров'я людини та довкілля	Токсичність виробів. Вміст шкідливих речовин. Обсяг шкідливих викидів у довкілля за одиницю часу
4. Економічні	Відображають міру економічної вигоди виробництва процентом і придбання споживачем	Ціна за одиницю виробу. Прибуток з одиниці виробу. Рівень експлуатаційних витрат часу й коштів
5. Ергономічні	Окреслюють відповідність техніко-експлуатаційних параметрів виробу антропометричним, фізіологічним та психологічним вимогам працівника (споживача)	Зручність керування роботами органами. Можливість одночасного охоплення контрольованих експлуатаційних показників. Величина шуму, вібрації тощо
6. Естетичні	Визначають естетичні властивості (дизайн) виробу	Виразність і оригінальність форми. Кольорове оформлення. Естетичність тари (упаковки)
7. Патентно-правові	Відображають міру використання нових винаходів за проектування виробів	Коефіцієнт патентного захисту. Коефіцієнт патентної чистоти

Стратегічні альтернативи діяльності підприємства

Різновид базової стратегії	Критерії визначення характеру стратегії	Стратегічні альтернативи
1. Стратегія зростання (наступальна)	1. Обсяг продажу. 2. Дохід. 3. Частка ринку. 4. Швидкість зростання	1. Інтенсифікація ринку: проникнення на нові ринки, розширення присутності, географічна експансія. 2. Диверсифікація: вертикальна, горизонтальна, побіжна. 3. Міжфірмове співробітництво та кооперація. 4. Зовнішньоекономічна діяльність
2. Стратегія стабілізації (наступально-оборонна)	1. Дохід на обсяг продажу. 2. Дохід на активи. 3. Дохід на акції. 4. Швидкість пожвавлення	1. Економія: ревізія витрат, консолідація, пожвавлення. 2. Зрушення: зменшення витрат, поновлення доходу, активізація фінансової діяльності. 3. Забезпечення сталості: селективність, балансування на ринках, фінансова економія
3. Стратегія виживання (оборонна)	Критичний аналіз: <ul style="list-style-type: none"> • продуктів та ринків; • фінансового стану; • управління 	1. Перебудова маркетингової діяльності: вилучення товару, експансія на основному ринку тощо. 2. Перебудова системи управління. 3. Фінансова перебудова

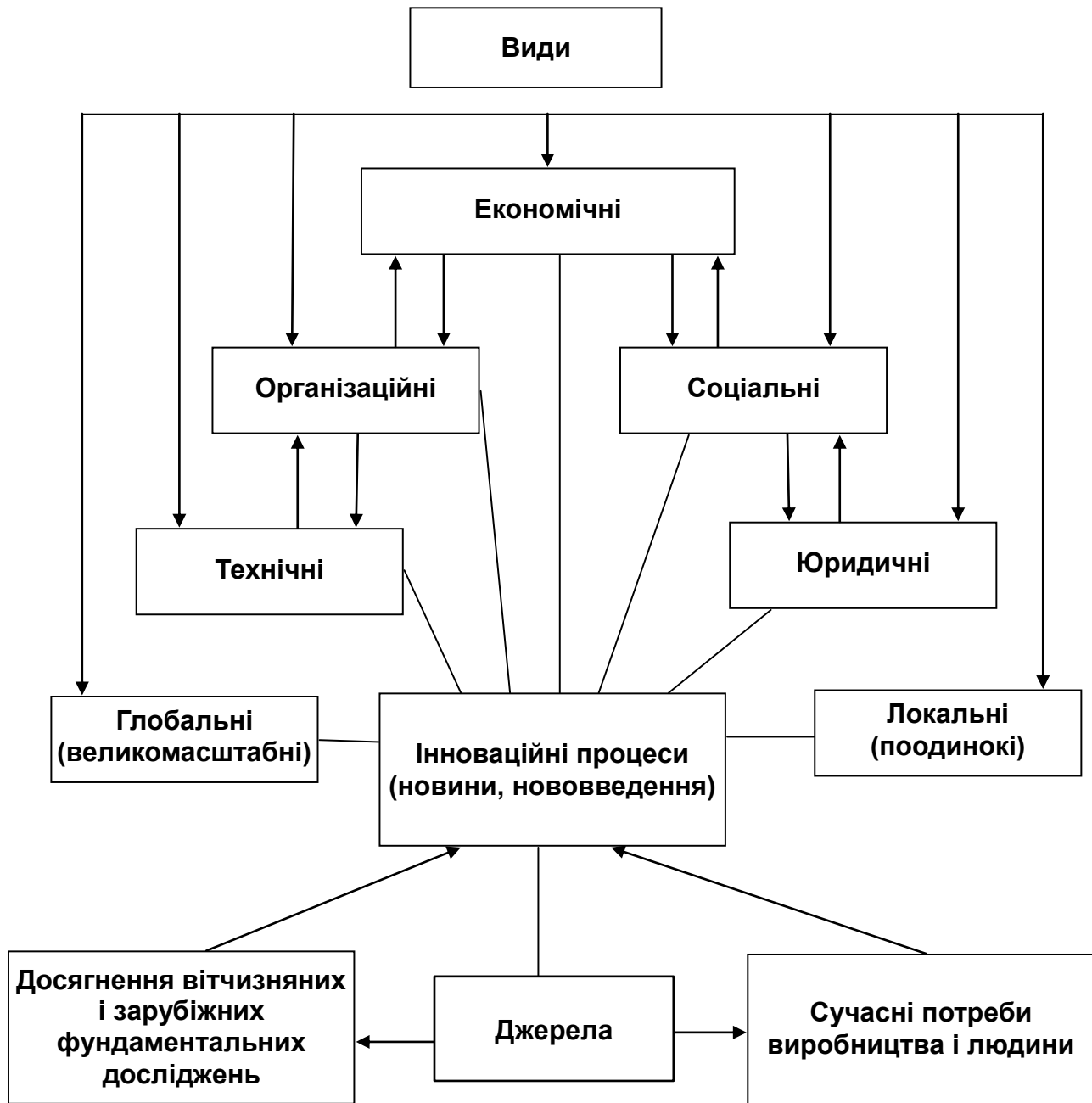
Основні показники технічного рівня підприємства

Ознаки групування показників	Показники
Ступінь технічної оснащеності праці	Фондоозброєність праці. Енергоозброєність праці
Рівень прогресивності технології	Структура технологічних процесів за трудомісткістю. Частка нових технологій за обсягом або трудомісткістю продукції. Середній вік застосовуваних технологічних процесів. Коефіцієнт використання сировини і матеріалів
Технічний рівень устаткування	Продуктивність (потужність). Надійність, довговічність. Питома металомісткість. Середній строк експлуатації. Частка прогресивних видів обладнання в загальній кількості. Частка технічно та економічно застарілого обладнання в загальному парку
Рівень механізації та автоматизації виробництва	Ступінь охоплення робітників механізованою працею. Частка обсягу продукції, що виробляється за допомогою автоматизованих засобів праці

Загальноновживана класифікація методів планування діяльності та розвитку підприємства

Класифікаційні ознаки	Методи планування
Вихідна позиція для розробки плану	Ресурсний (за можливостями). Цільовий (за потребами)
Принципи визначення планових показників	Естраполяційний. Інтерполяційний
Спосіб розрахунку планових показників	Експериментально-статистичний (середніх показників). Факторний. Нормативний
Узгодженість ресурсів та потреб	Балансовий. Матричний
Варіантність планів	Одноваріантний (інтуїтивний). Поліваріантний. Економіко-математичної оптимізації
Спосіб виконання розрахункових операцій	Ручний. Механізований. Автоматизований
Форма подання планових показників	Табличний. Лінійно-графічний. Логіко-структурний(сітьовий)

Джерела, класифікація і взаємозв'язок інноваційних процесів (новин, нововведень)

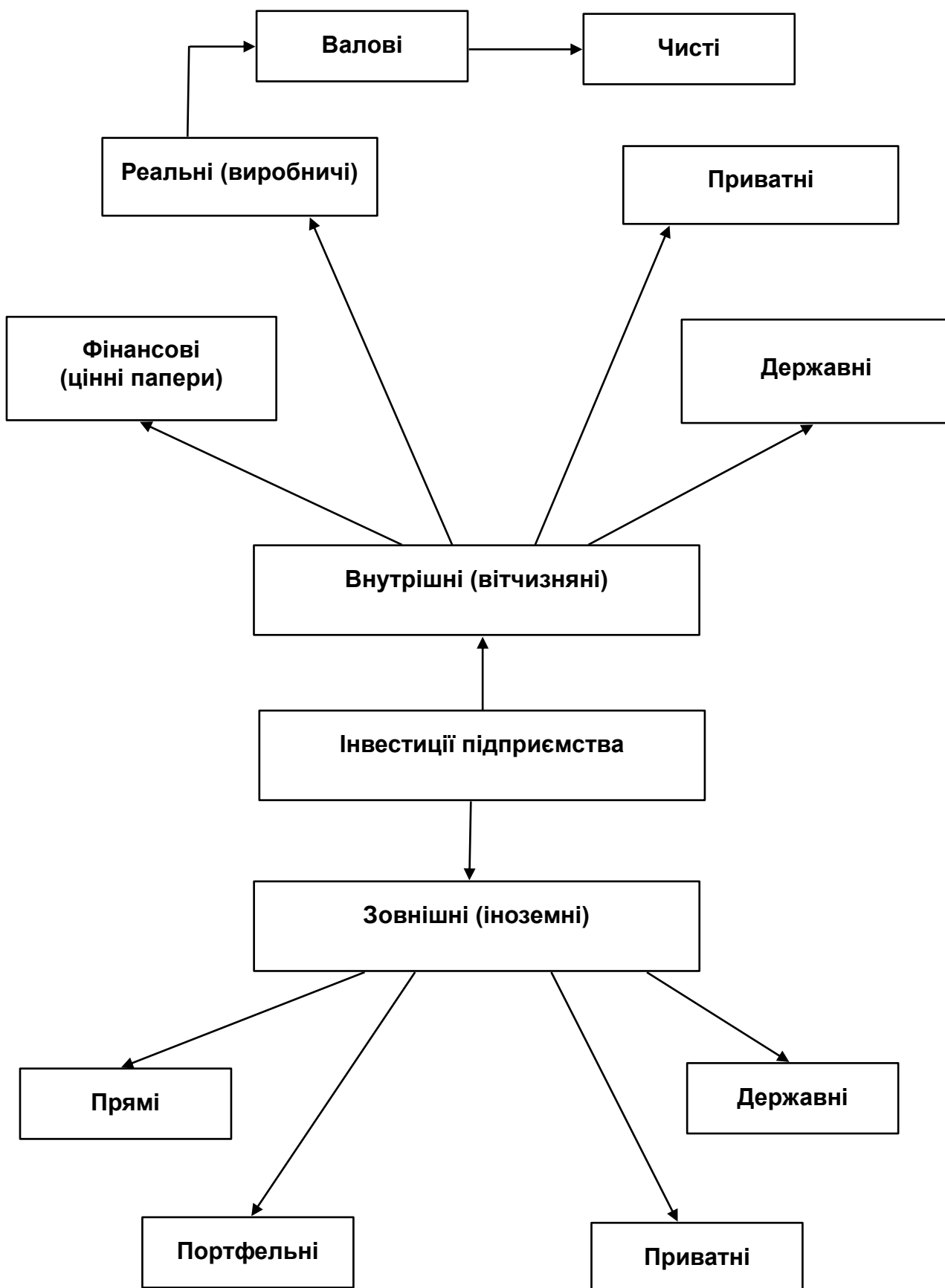
Система показників ефективності основних фондів

Джерела та способи економії матеріальних ресурсів на підприємствах

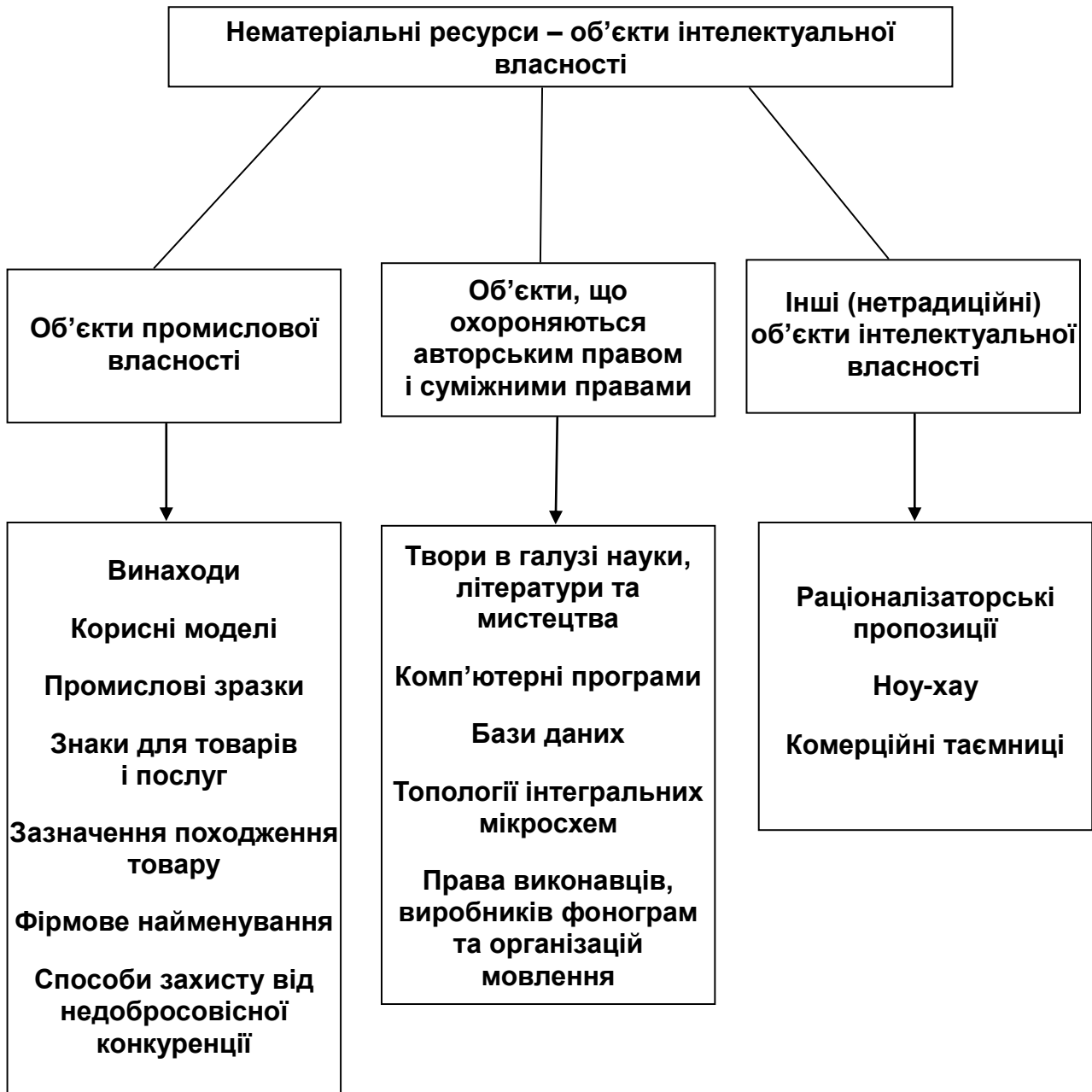
Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства

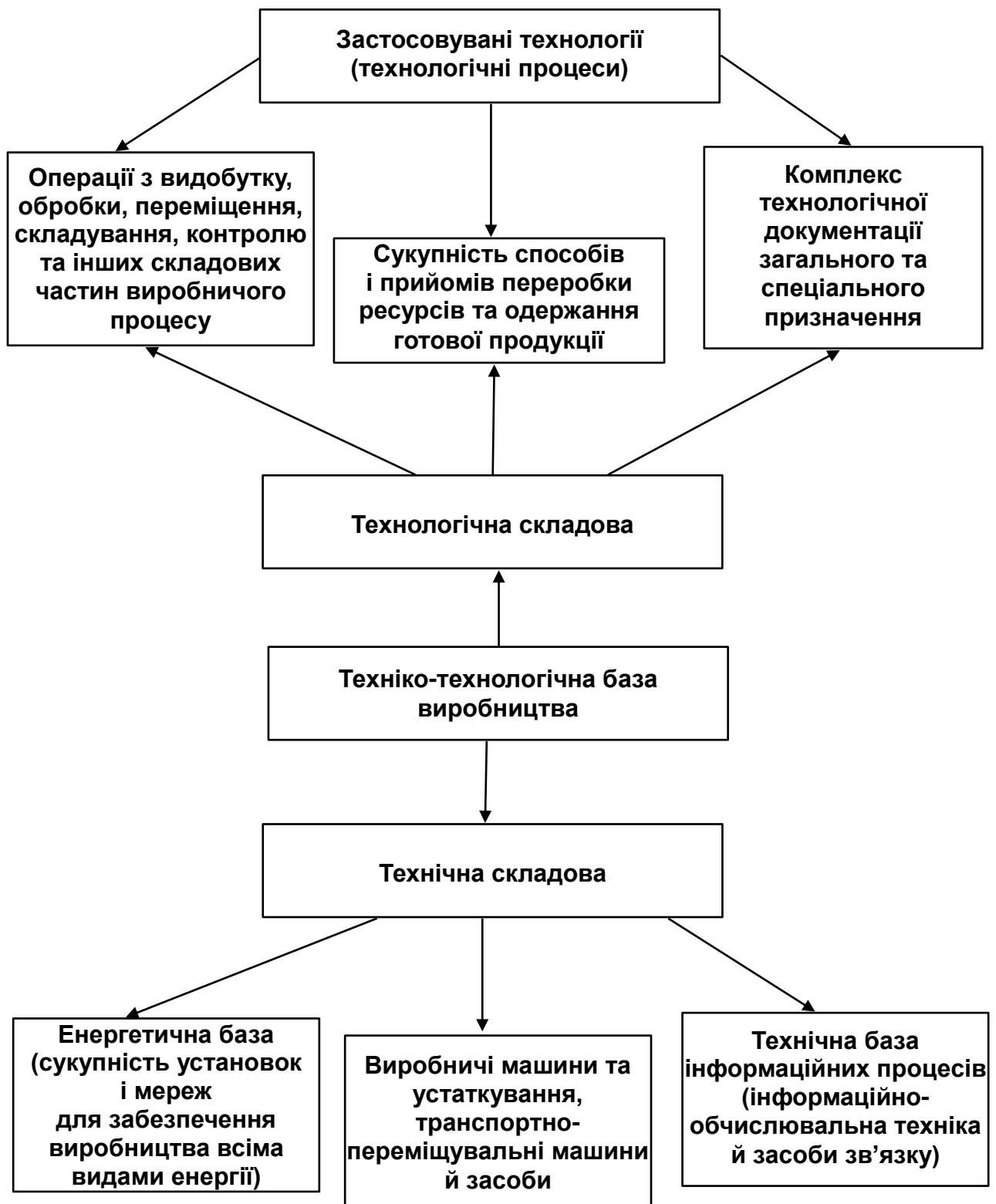
Загальні та пріоритетні напрями науково-технічного прогресу

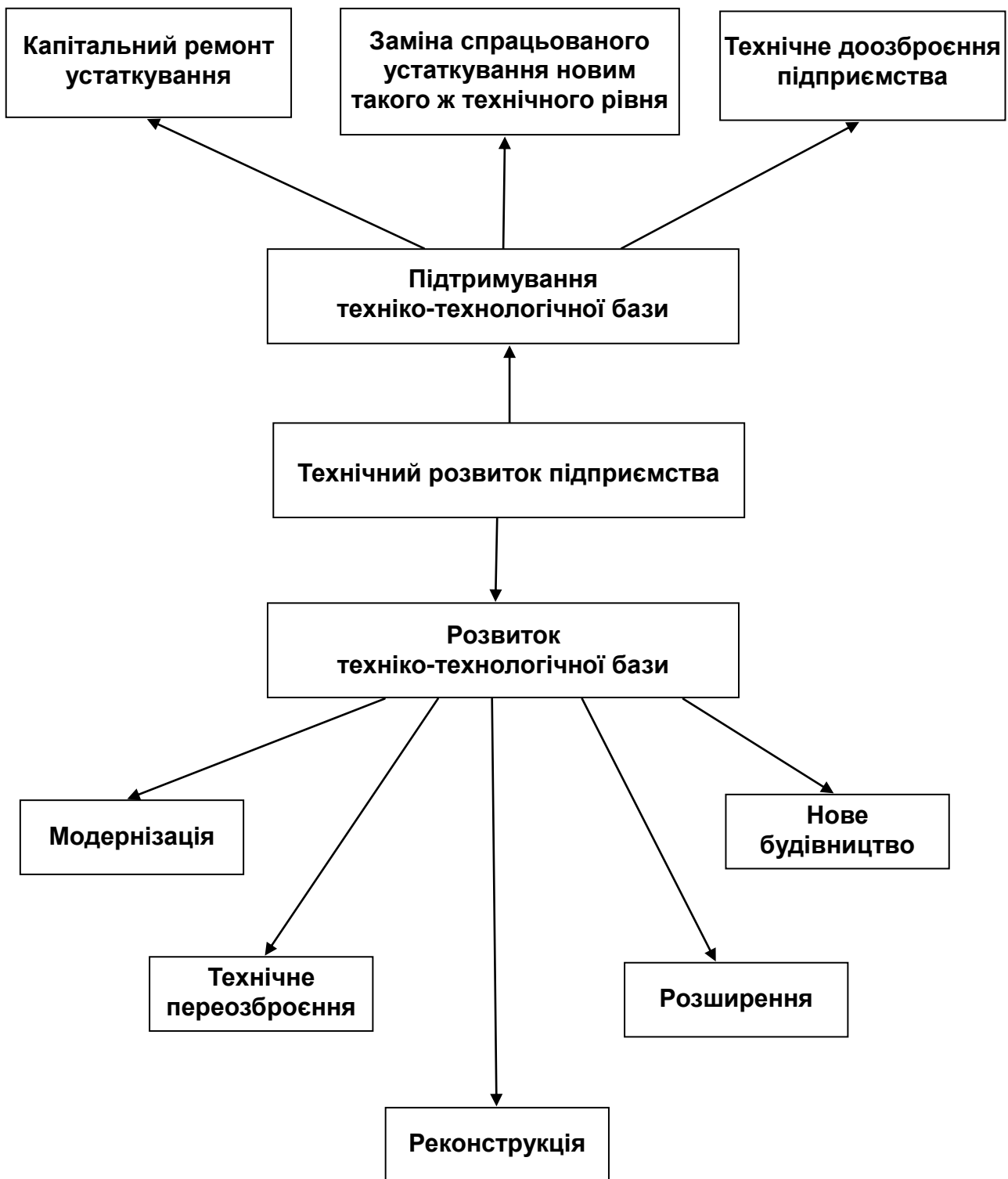
Об'єкти інтелектуальної власності

Структурна характеристика техніко-технологічної бази підприємства

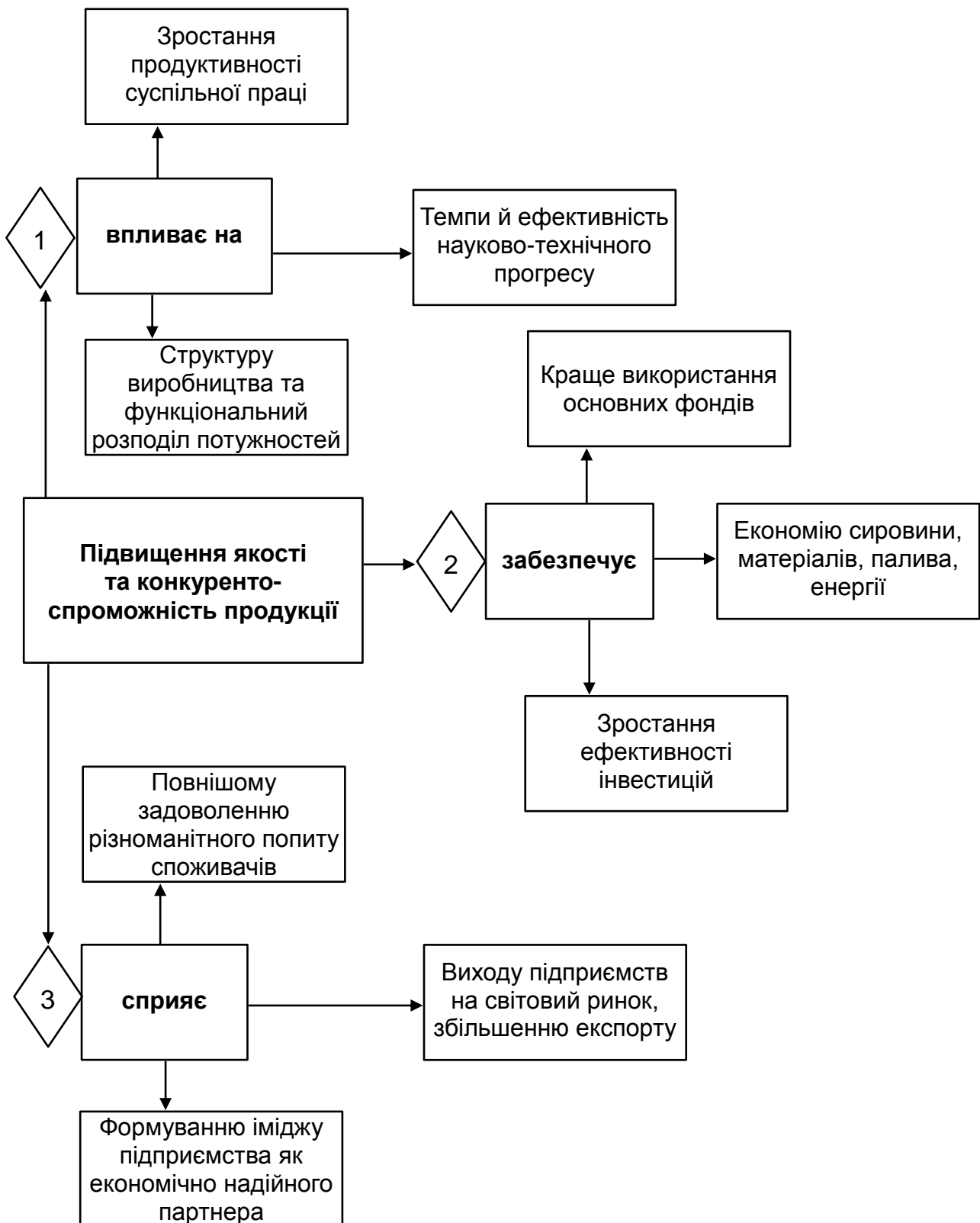
Форми технічного розвитку підприємства

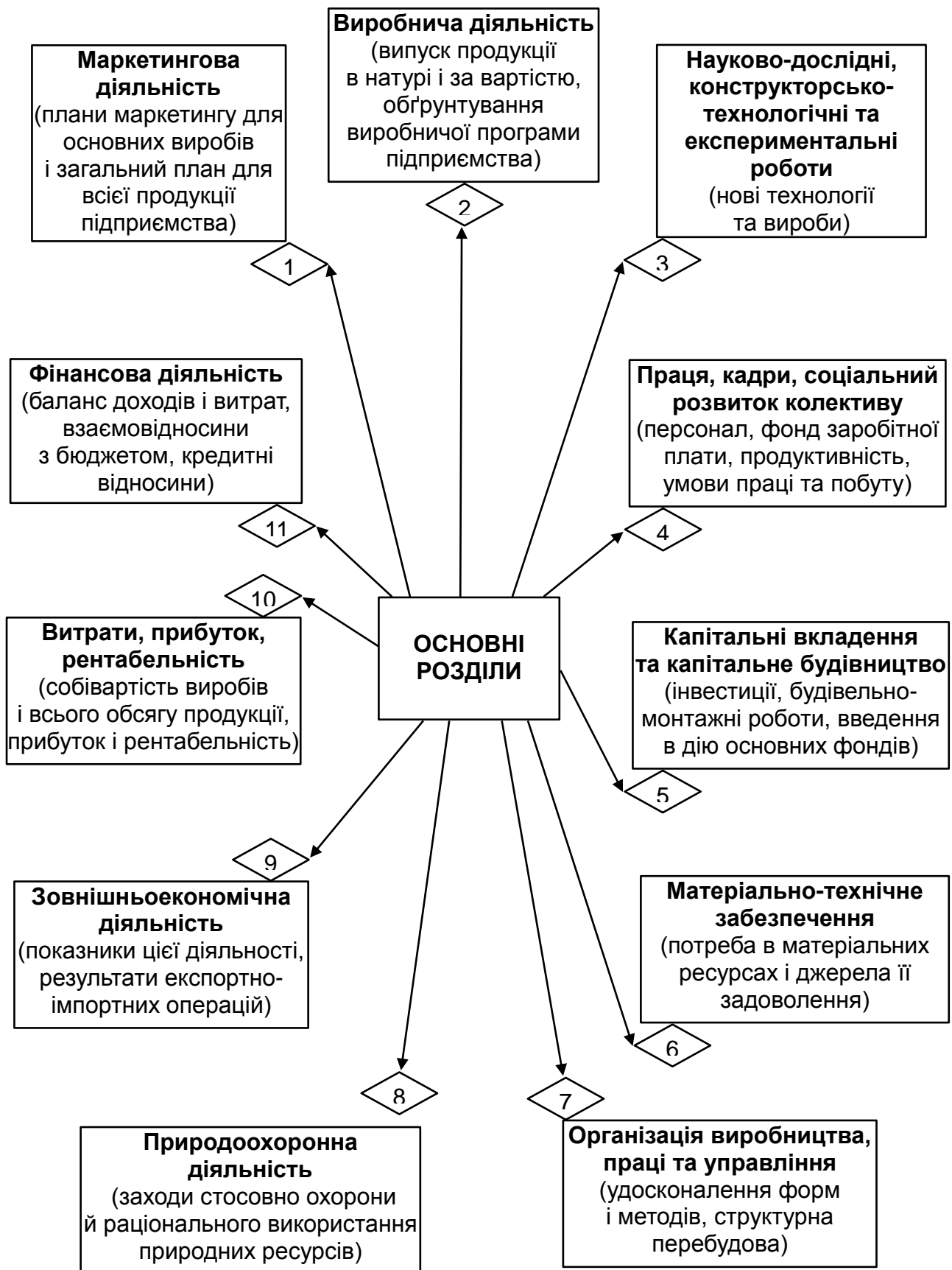
Основні чинники підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства

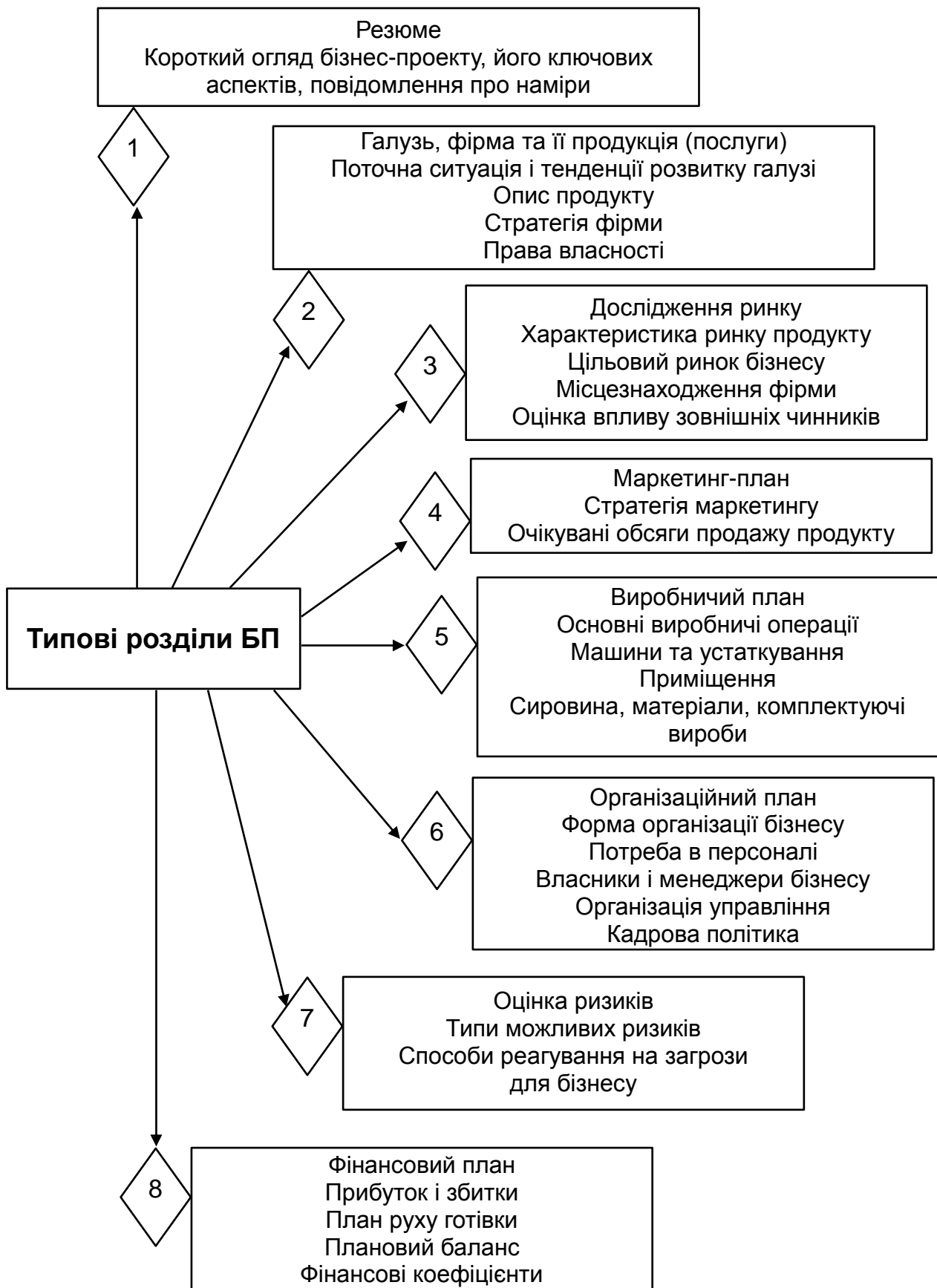
Вплив підвищення якості й конкурентоспроможності продукції на виробництво та імідж підприємства

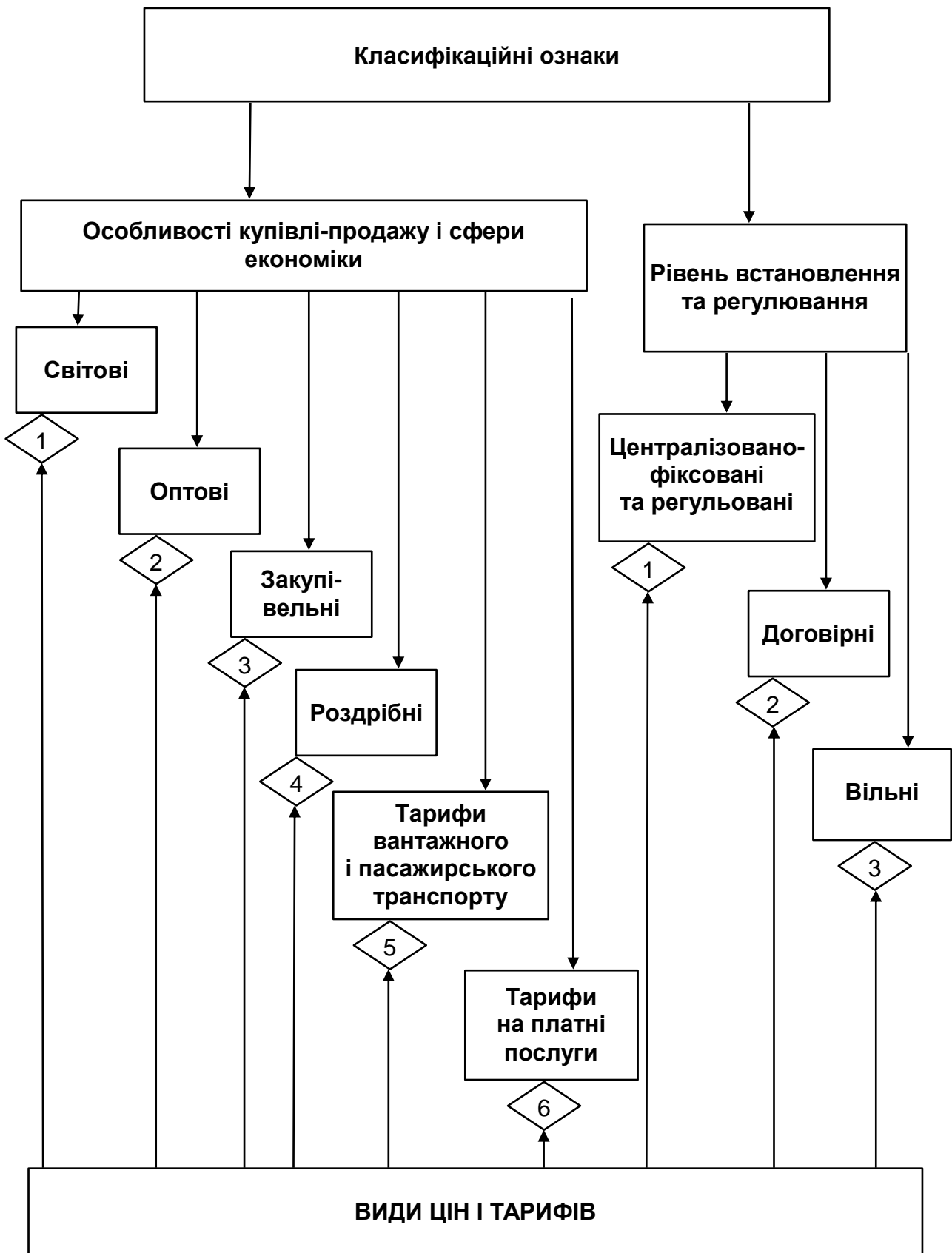
Типова структура тактичних планів підприємства

Типова структура бізнес-проекту (БП) підприємства

Основні види цін і тарифів за окремими класифікаційними ознаками

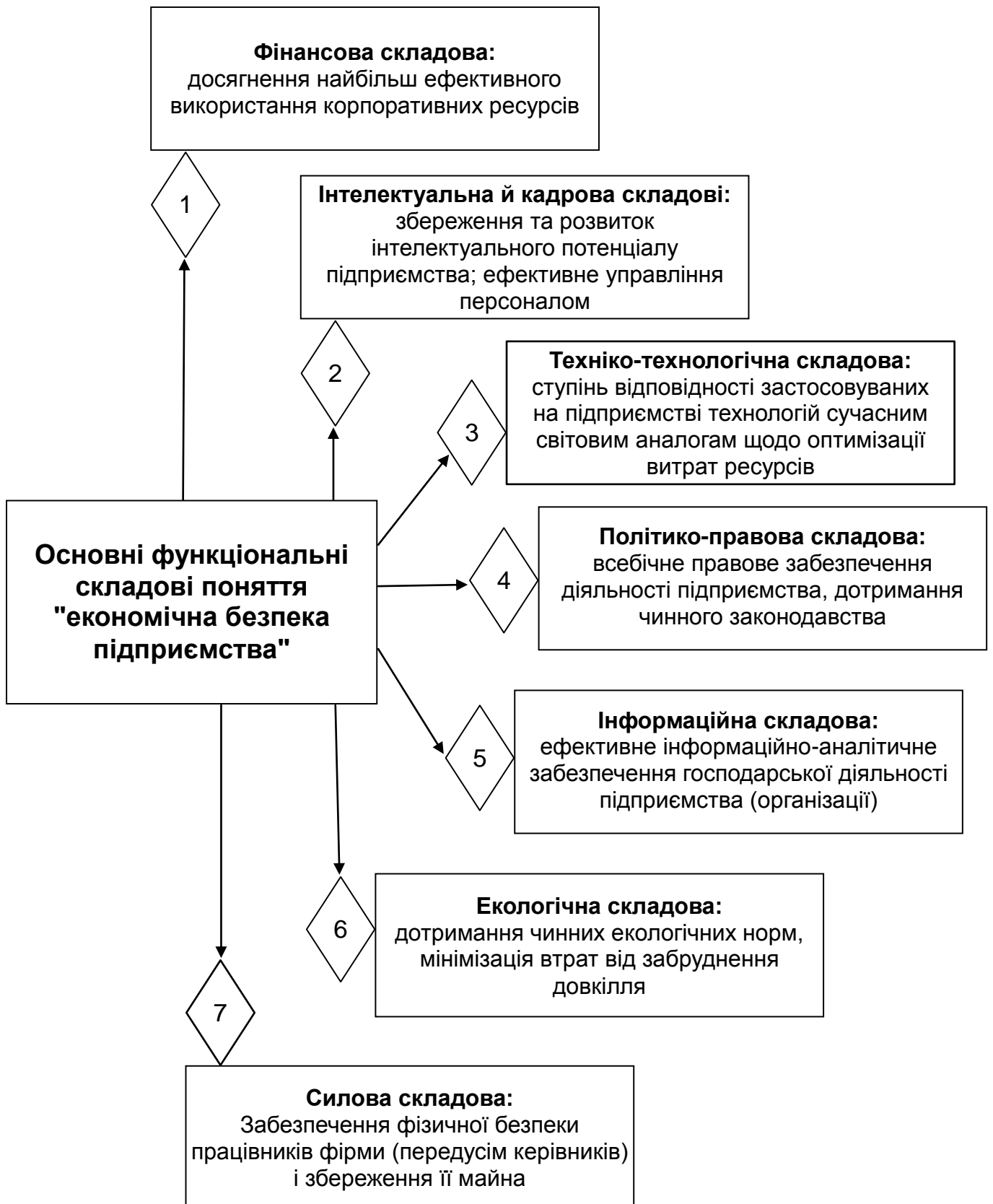
Групи розрахункових показників для оцінки фінансово-економічного стану підприємства

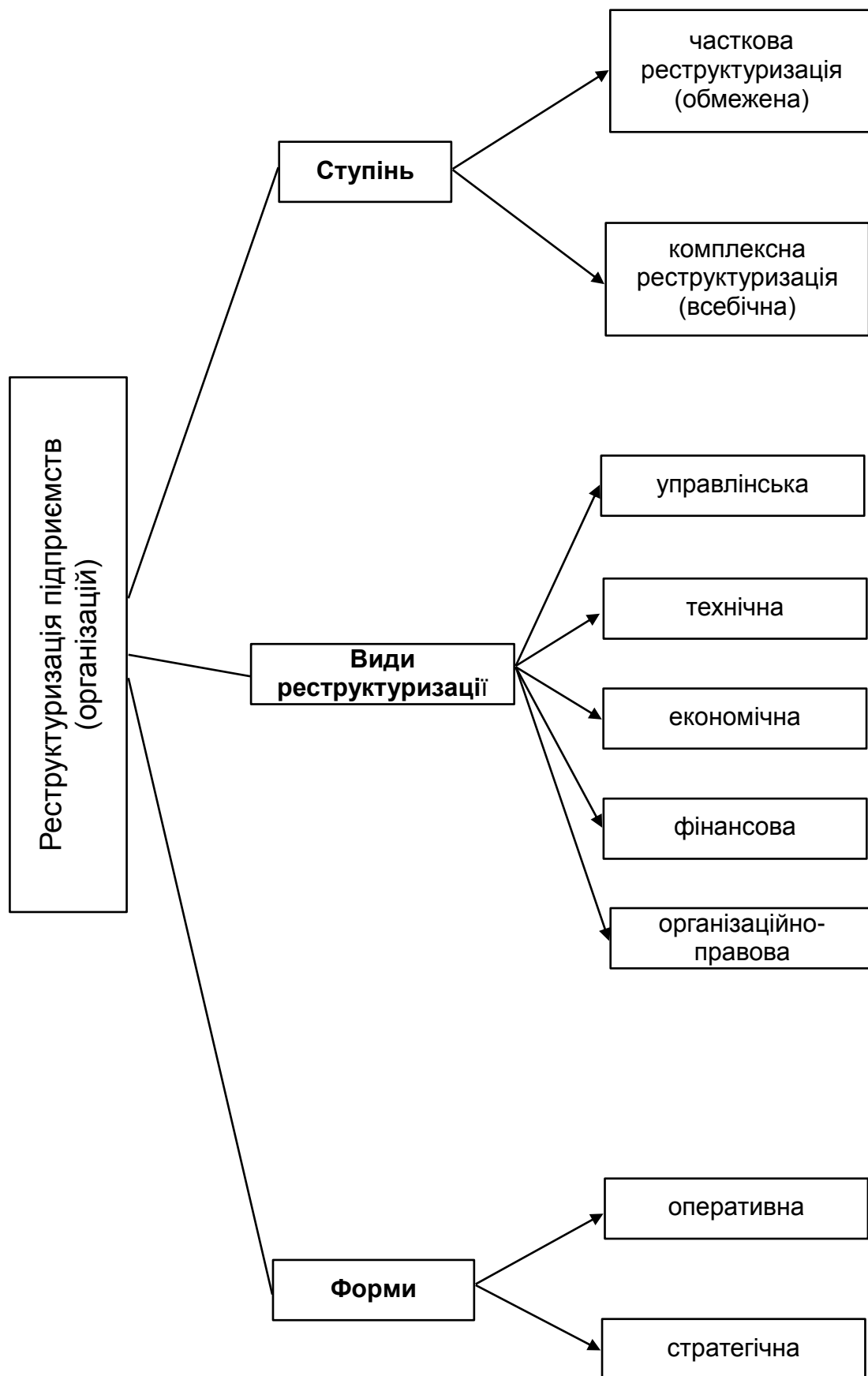
Система показників ефективності виробництва первинних суб'єктів господарювання

Узагальнюючі показники	Показники ефективності використання		
	праці (персоналу)	виробничих фондів	фінансових коштів
Рівень задоволення потреб ринку.	Темпи зростання продуктивності праці.	Загальна фондвіддача (за обсягом продукції).	Оборотність обігових коштів.
Виробництво чистої продукції на одиницю витрат ресурсів.	Частка приросту продукції за рахунок зростання продуктивності праці.	Фондовіддача активної частини основних фондів.	Рентабельність обігових коштів.
Прибуток на одиницю загальних витрат.	Відносне вивільнення працівників.	Рентабельність основних фондів.	Відносне вивільнення обігових коштів.
Рентабельність виробництва.	Коефіцієнт використання корисного фонду робочого часу.	Фондомісткість одиниці продукції.	Питомі капітальні вкладення (на одиницю приросту потужності або продукції).
Витрати на одиницю товарної продукції.	Трудомісткість одиниці продукції.	Матеріаломісткість одиниці продукції.	Рентабельність інвестицій.
Частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва.	Зарплатомісткість одиниці продукції	Коефіцієнт використання найважливіших видів сировини й матеріалів	Строк окупності вкладених інвестицій
Народногосподарський ефект використання одиниці продукції			

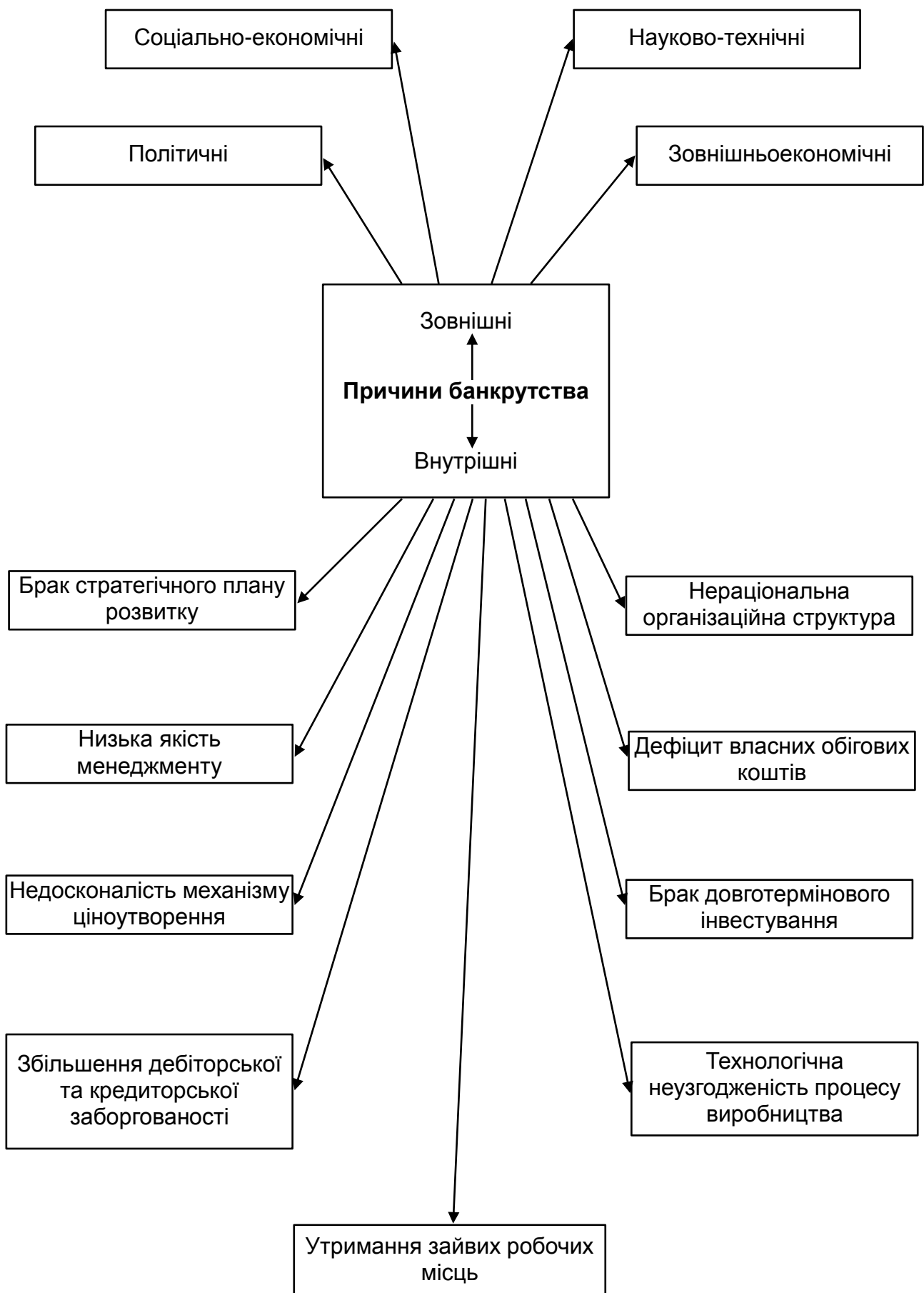
Типовий перелік функціональних складових економічної безпеки підприємства

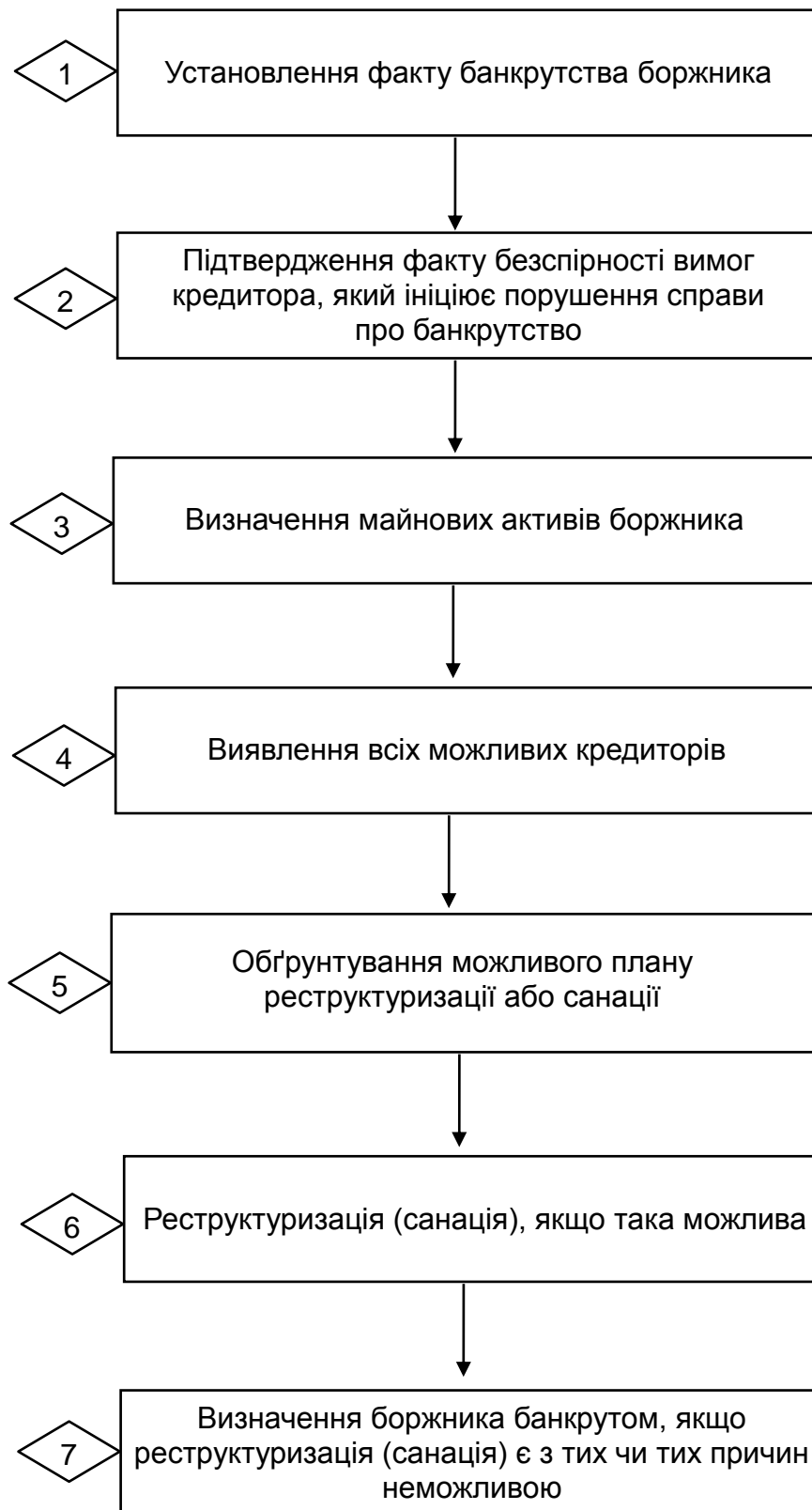
Основні форми і види реструктуризації підприємств

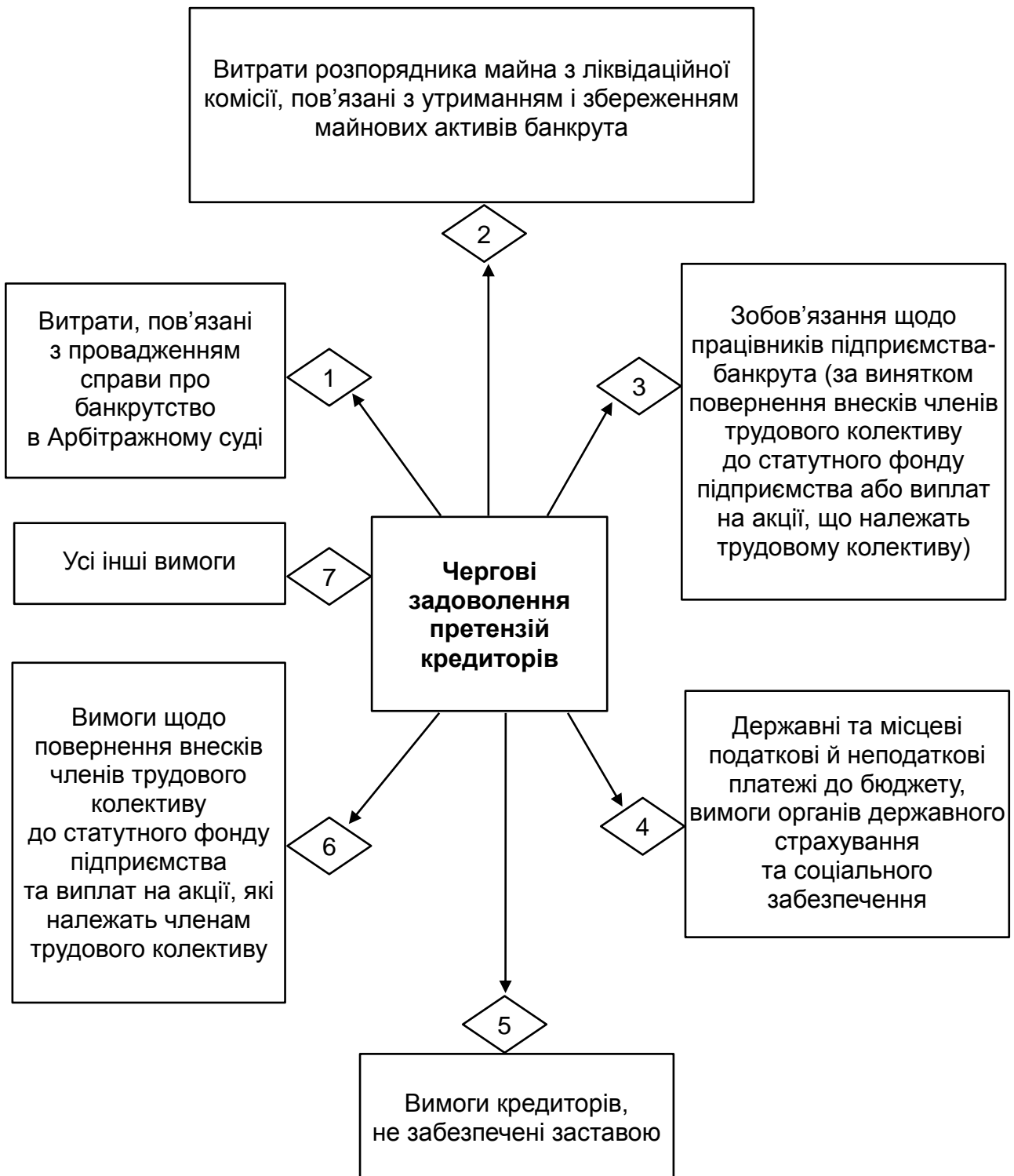
Основні причини банкрутства підприємств

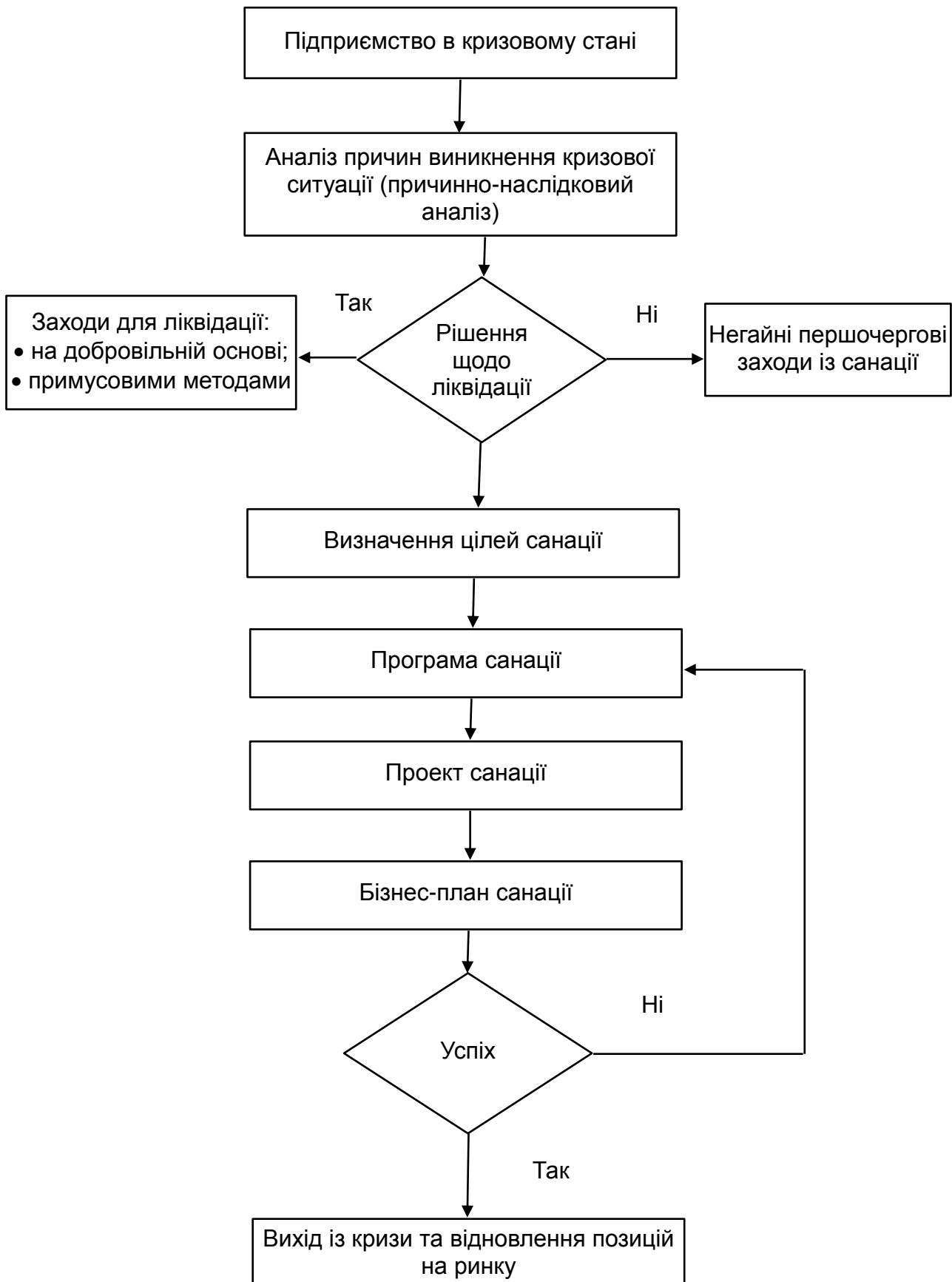
Основні етапи порушення справи про банкрутство підприємства

Черговість задоволення претензій кредиторів

Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємства

Література

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посібн. [для екон. вищ. навч. закл.] / І. М. Бойчук. – 2-е вид., допов. і перероб. – К. : Атіка, 2007. – 528 с.
2. Гетьман О. О. Економіка підприємства : навч. посібн. / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 448 с.
3. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003. – К. : Атіка, 2003. – 208 с.
4. Економіка підприємства : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисцип. / за ред. М. В. Афанасьєва. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2003. – 410 с.
5. Економіка підприємства : підручник / за ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
6. Экономика предприятия : учебн. пособ. / под ред. П. А. Орлова. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2000. – 400 с.
7. Экономика предприятия : учебн. пособ. / сост. Н. П. Хохлов, С. Е. Гиль, Л. И. Примак. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2005. – 196 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Ілюстративний матеріал
з навчальної дисципліни**

"ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА"

**для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит"
усіх форм навчання**

Укладач **Гіль Світлана Євгеніївна**

Відповідальний за випуск **Сердюков К. Г.**

Редактор **Пушкар І. П.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2013 р. Поз. № 17.

Підп. до друку

Формат 60×90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 2,25. Обл.-вид. арк. 2,81. Тираж

прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*

**Ілюстративний матеріал
з навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА
ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів напрямку підготовки
6.030509 "Облік і аудит"**

усіх форм навчання